

Seat No. : _____

TR-114
M.Com. (Sem.-III)
May-2013

503 – Management Control System

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (અ) સંચાલન નિયંત્રણ વ્યવસ્થા એટલે શું ? એક સંસ્થામાં સંચાલન નિયંત્રણ વ્યવસ્થાનું મહત્ત્વ સવિસ્તાર સમજાવો. 7
- (બ) નિયંત્રણનો સાયબરનેટિક અભિગમ સવિસ્તાર સમજાવો. 7

અથવા

- (અ) ફોર્મલ અને ઈન્ફોર્મલ નિયંત્રણ પ્રક્રિયાઓ સવિસ્તાર તેમના લાભો અને ગેરલાભો સહિત સમજાવો. 7
- (બ) ગમે તે બે પર નોંધ લખો : 7
- (1) નિયંત્રણ વ્યવસ્થાના ઘટકો
- (2) નિયંત્રણ વ્યવસ્થા પર ટેકનોલોજીની અસર
- (3) નાણાકીય નિયંત્રણ વ્યવસ્થાની મર્યાદાઓ
- (4) બેલેન્સ સ્કોર કાર્ડ

2. (અ) “સફળતાના મૂળભૂત પરિબલો” એટલે શું ? એક શૈક્ષણિક સંસ્થા માટે સફળતાના મૂળભૂત પરિબલો મેળવો. 7
- (બ) સંપૂર્ણ ગુણવત્તા નિયંત્રણ એટલે શું ? સંપૂર્ણ ગુણવત્તા નિયંત્રણના મુખ્ય સિદ્ધાંતો સમજાવો. 7

અથવા

- (અ) સંચાલનની વિવિધ રીતો સમજાવો. આ રીતો એક સંસ્થાની નિયંત્રણ વ્યવસ્થા પર કઈ રીતે અસર કરે છે તે સમજાવો. 7
- (બ) એડેપ્ટીવ સંસ્થા એટલે શું ? એક એડેપ્ટીવ સંસ્થા બનાવવા માટે કયા મુખ્ય ઘટકોનું ધ્યાન રાખવું પડે તે સમજાવો. 7

3. (અ) નિયંત્રણ વ્યવસ્થાની સફળતામાં અસરકારક વાર્તાલાપનું મહત્વ સમજાવો. તેમજ સંસ્થાકીય વાર્તાલાપના વિવિધ પ્રકારો સવિસ્તાર સમજાવો. 7

(બ) એક નિયંત્રણ વ્યવસ્થા બનાવવા માટેના મુખ્ય પાસાઓ કયા છે ? મિકેનિસ્ટિક ડીઝાઈન અને ઓર્ગેનિક ડીઝાઈન વચ્ચે તફાવત સમજાવો. 7

અથવા

(અ) વિવિધ સંસ્થાકીય માળખાઓ તેમના સત્તાની વહેંચણી, કેન્દ્રીકરણની કક્ષા અને નિયંત્રણના વ્યાપ સાથે સમજાવો. 7

(બ) સંસ્થાકીય સંસ્કૃતિ એટલે શું ? સાંસ્કૃતિક જાળાના વિવિધ ઘટકો સમજાવો. 7

4. એક બહુરાષ્ટ્રીય સંસ્થાની નિયંત્રણ વ્યવસ્થા બનાવવા માટેના મુખ્ય પાસાઓ સમજાવો. 14

અથવા

એક સેવા સંસ્થાના મુખ્ય લક્ષણો દર્શાવો. એક ઉત્પાદન સંસ્થા અને સેવા સંસ્થા માટે જરૂરી નિયંત્રણ વ્યવસ્થામાં તફાવત સમજાવો.

5. ટૂંકમાં જવાબ લખો : (ગમે તે ચાર) 14

(1) સ્ટ્રેટેજીક પ્લાનિંગ મોડેલના ઘટકો લખો.

(2) કેન્દ્રીકરણ Vs. વિકેન્દ્રીકરણ ટૂંકમાં સમજાવો.

(3) વિભાગીકરણના વિવિધ પ્રકારો લખો.

(4) સંસ્થાકીય માળખાના વિવિધ પ્રકારોની ટૂંકમાં વ્યાખ્યા આપો.

(5) સંસ્થામાં સંપૂર્ણ ગુણવત્તા નિયંત્રણ મેળવવાના મુખ્ય સાધનો લખો.

(6) “નિયંત્રણ પ્રક્રિયાનું ડાયનેમિક્સ” પર નોંધ લખો.

Seat No. : _____

TR-114

M.Com. (Sem.-III)

May-2013

503 – Management Control System

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (a) What is Management Control System ? Explain in detail the importance of Management Control System in an organization. 7

(b) Explain in detail the Cybernetic Paradigm of Control. 7

OR

(a) Explain in detail Formal and Informal Control Processes along with their advantages and disadvantages. 7

(b) Write notes on (any **two**) : 7

(1) Elements of Control System

(2) Impact of technology on Control System

(3) Limitations of Financial Control System

(4) Balanced Score card

2. (a) What are “Key Factors Success” ? Identify the Key Factors Success for an educational institution. 7

(b) What is Total Quality Management ? Explain the major principles of Total Quality Management. 7

OR

(a) What are the different managerial styles ? How do they affect the control system of an organization ? 7

(b) What is an adaptive organization ? Explain the major elements to be considered for designing an adaptive organization. 7

3. (a) Explain the importance of effective communication in the success of a control system. Also explain in detail different types of organizational communication. 7

(b) What are the basic issues in designing a control system ? Distinguish between Mechanistic Design and Organic Design. 7

OR

- (a) Describe briefly various organizational structures with respect to the delegation of authority, degree of centralization and span of control. **7**
- (b) What is an organizational culture ? Explain different elements of the cultural web. **7**

4. Explain the major issues in designing a control system of a multinational organization. **14**

OR

What are the features of a service organization ? Explain in detail the difference in the control system required for a service firm as compared to the manufacturing firm.

5. Answer briefly (any **four**) : **14**

- (1) State the components of the Strategic Planning Model.
  - (2) Explain briefly Centralization v/s. Decentralization.
  - (3) State various types of Departmentalization.
  - (4) Define briefly various types of organizational structure.
  - (5) State the major tools for achieving TQM in organizations.
  - (6) Write a note on “Dynamics of Control Process”.
-